

Sygn. akt I Ca 383/14

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Arkadiusz Kuta

Sędziowie: SO Ewa Pietraszewska

SO Aleksandra Ratkowska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębiwska

po rozpoznaniu w dniu 25 lutego 2015 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółki Akcyjnej w G.

z udziałem R. S. i L. S.

o stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie

na skutek apelacji uczestników

od postanowienia Sądu Rejonowego w Ostródzie

z dnia 29 października 2014 r. sygn. akt I Ns 186/13

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie i oddalić wniosek oraz zasądzić od wnioskodawcy (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz uczestnika R. S. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;
2. zasądzić od wnioskodawcy na rzecz uczestnika R. S. kwotę 320 zł (trzysta dwadzieścia złotych) i na rzecz uczestniczki L. S. kwotę 200 zł (dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję.

Sygnatura akt I Ca 383/14

UZASADNIENIE

(...) S.A. w G. Oddział w O. wniósł o stwierdzenie, iż (...) S.A. w G. nabyła przez zasiedzenie najpóźniej z dniem 01 lutego 2009 roku służebność gruntową odpowiadającą służebności przesyłu, a polegającą na trwałym korzystaniu przez czas nieograniczony z będącej własnością uczestników L. S. i R. S. nieruchomości położonej w W., gmina Ł. na działce o numerze ewidencyjnym (...), dla której V Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Ostródzie prowadzi Księgę Wieczystą nr (...) w zakresie niezbędnym do eksploatacji istniejących na tej nieruchomości urządzeń energetycznych w postaci linii średniego napięcia SN (...) przebiegającej w przestrzeni nad działką na długości 271 m, opartej na trzech słupach pojedynczych.

W uzasadnieniu swojego wniosku wnioskodawca wskazał, iż na przedmiotowej nieruchomości uczestników posadowione są urządzenia, stanowiące własność (...) S.A. w G. Oddział w O., które od 1974 roku nie zmieniły swojego

przebiegu.. Do czasu posiadania służebności gruntowej, zgodnie z art. 176 k.c. (...) S.A. w G. Oddział w O. dolicza czas posiadania swoich poprzedników.

Uczestnicy postępowania R. S. i L. S. wnieśli o oddalenie wniosku w całości podnosząc, iż nie zostały spełnione przesłanki zasiedzenia.

Sąd Rejonowy w Ostródzie postanowieniem z dnia 29 października 2014r. stwierdził, że (...) SAw G.nabyła przez zasiedzenie z dniem 30 września 1992 roku służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu, a polegającą na prawie trwałego korzystania przez czas nieoznaczony z nieruchomości położonej w W., gmina Ł.na działce o numerze ewidencyjnym (...), dla której V Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Ostródzie prowadzi Księgę Wieczystą nr (...)w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji i naprawy istniejących na tej nieruchomości urządzeń energetycznych w postaci linii średniego napięcia SN (...) przebiegającej w przestrzeni nad działką na długości 274 m, opartej na trzech słupach pojedynczych, szczegółowo opisanej w opinii biegłego K. H.z dnia 30 września 2013r. (k.220-224 akt) stanowiącej integralną część postanowienia, a ponadto zasądził solidarnie od uczestników na rzecz wnioskodawcy kwotę 1.326,01 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Orzeczenie oparto na następujących ustaleniach, wnioskach i przepisach prawa:

Działka nr (...)położona w W., gmina Ł.do dnia 15.06.1958 roku stanowiła własność Skarbu Państwa. OD dnia 15.06.1958 roku do 1975 roku była własnością małżonków W. P.i G. P., którzy aktem nadania numer (...) z dnia 27 maja 1958 roku otrzymali prawo własności gospodarstwa rolnego składającego się z działek o ówczesnych numerach ewidencyjnych (...)w tym przedmiotowej działki) o powierzchni 7,30 ha, położonego we wsi W.gmina Ł.. W dniu 20 sierpnia 1975 roku uprawomocniła się decyzja Naczelnika Gminy Ł.nr (...), na podstawie której Skarb Państwa przejął w zamian za rentę gospodarstwo rolne bez budynków położone we wsi W., stanowiące własność W. P.i G. P..

W 1991 roku Skarb Państwa dokonał podziału gruntów rolnych, obejmujących m.in. którym grunty pochodzące z byłego gospodarstwa rolnego (...). W wyniku tego podziału z przedmiotowych działek o ówczesnych numerach ewidencyjnych (...)w tym przedmiotowej działki), dla których prowadzona była Księga Wieczysta nr (...), powstały nowe działki o innej powierzchni i innych numerach ewidencyjnych. Nowo powstałym działkom nadano numery (...). W czerwcu 1991 roku Skarb Państwa odłączył z Księgi wieczystej numer (...)działkę o numerze ewidencyjnym (...)i założył dla niej nową Księgę numer (...). W dniu 26 czerwca 1991 roku Skarb Państwa sprzedał małżonkom L. S.i R. S.prawo własności do nieruchomości oznaczonej numerem (...) położonej we wsi W., dla której V Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Ostródzie prowadzi Księgę Wieczystą nr (...).

W 1929 roku nad terenem nieruchomości o obecnym numerze (...)została wybudowana podstawowa linia SN (...)relacji O.– M.. W 1957 roku poprzednik prawny wnioskodawcy dokonał przebudowy tej linii ze zmianą trasy i wykonaniem dodatkowych powiązań. Modernizacja tej linii, polegająca na wymianie izolatorów i słupów, bez zmiany trasy linii została przeprowadzona również przez poprzednika prawnego (...) SAw 1990 roku. Najpóźniej od początku 1930 roku, nastąpił przesył energii przez w/w urządzenia elektroenergetyczne linii napowietrznej SN (...)relacji O.– M.. Z uwagi na przebudowę linii ze zmianą trasy w 1957 roku przesył energii elektrycznej przez wskazane urządzenia posadowione na działce (...)we wsi W.gmina Ł.nastąpił najpóźniej od 01 stycznia 1958 roku, kiedy to w właścicielem nieruchomości był Skarb Państwa. Od tamtej pory pracownicy (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G.i jego poprzedników prawnych korzystali z działki nr (...)w zakresie posadowienia i korzystania z urządzeń przesyłowych znajdujących się na niej.

Na nieruchomości tej w przeważającej części rośnie zwarty las sosnowy. W czerwcu 2011 roku Starosta (...)wydał decyzję zezwalającą spółce (...) Spółka Akcyjna czasowe zajęcie nieruchomości gruntowej położonej we wsi W.oznaczonej numerem (...) w celu dokonania wycinki drzew pod linia napowietrzną SN (...).

W dniu 02 sierpnia 2011 roku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. złożyła do Sądu Rejonowego w Ostródzie wniosek o ustanowienie służebności przesyłu na działce oznaczonej nr (...) położonej we wsi W.. Uczestnicy nie wytaczali

powództw o nakazanie usunięcia urządzeń elektroenergetycznych należących do (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. znajdujących się na ich nieruchomości.

Zarządzeniem Ministra Energetyki z dnia 31 grudnia 1952 roku o nr (...), zmienionym zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lutego 1958 roku nr 23 utworzone zostało przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...). Następnie zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 25 listopada 1958 roku nr 233 powyższe przedsiębiorstwo zostało połączone z Zakładami (...), z którego zarządzeniem Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku nr (...)/(...)(...) zostało wyodrębnione przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w O.. Zarządzeniem Ministra Przemysłu z dnia 09 lipca 1993 roku nr (...)/O./93 przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w O. zostało przekształcone w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa – Zakład (...) Spółkę Akcyjną w O.. Następnie doszło do połączenia spółki (...) Spółka Akcyjna w G. i Zakładu (...) Spółki Akcyjnej w O.. Podmiotem przejmującym była (...) Spółka Akcyjna w G.. Spółka ta od 2005 roku działała pod firmą (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G.. (...) Spółka Akcyjna została przekształcona w Spółkę Akcyjną (...). Wówczas jedynym akcjonariuszem spółki był Skarb Państwa.

Powyższy stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie przedstawionych przez strony dokumentów oraz opinii biegłych, których prawdziwość i wiarygodność nie została podważona przez zainteresowanych. W szczególności uwzględnieniu podlegały opinie biegłych K. H. i J. K. jako jasne, jednoznaczne, logiczne i spójne.

Wniosek zasługiwał na uwzględnienie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przesądzona została pozytywnie kwestia dopuszczalności nabycia służebności gruntowej przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia na podstawie art. 292 kc w zw. z art. 285 kc (por. postanowienie z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, Mon. Pr. 2006, nr 19, s. (...); wyrok z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, niepubl., uchwała z dnia z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, uchwała z dnia 07 października 2008 roku (sygn. akt III CZP 89/08, nie publ.) Sąd Najwyższy uznał, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹ - 305⁴ kc) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa, która w zakresie związanym z działaniem tego przedsiębiorstwa (art. 285 kc), odpowiada funkcji i treści nowo kreowanej służebności przesyłu. Tak jak dla ustanowienia na rzecz przedsiębiorcy lub nabycia przez przedsiębiorcę w drodze zasiedzenia służebności przesyłu, tak i dla ustanowienia na rzecz przedsiębiorstwa lub nabycia przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, bezprzedmiotowe jest oznaczenie „nieruchomości władającej”.

Warunkiem zasiedzenia jest zgodnie z art. 172 kc upływ oznaczonego przez ustawę terminu nieprzerwanego posiadania samoistnego, a długość tego terminu zależy od dobrej lub złej wiary w chwili nabycia posiadania. Posiadacz nabywa bowiem własność, jeżeli posiada nieruchomości nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (art. 172 § 1 kc), natomiast po upływie lat trzydziestu choćby uzyskał posiadanie w złej wierze (art. 172 § 2 kc). Ponadto art. 292 kc określa szczególnie warunek zasiedzenia służebności, w mianowicie korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia.

W przedmiotowej sprawie poza sporem pozostawało, iż działka o nr (...) położona we wsi W. do 15.06.1958 roku stanowiła własność Skarbu Państwa. W okresie od 15.06.1958 roku do 1975 roku była własnością osób fizycznych, które następnie oddały grunty rolne bez budynków (w tym przedmiotową działkę) Skarbowi Państwa. Uczestnicy nie kwestionowali również, iż na należącej do nich nieruchomości oznaczonej aktualnym nr (...) znajdują się trwałe i widoczne urządzenia w postaci wchodzących obecnie w skład przedsiębiorstwa wnioskodawcy napowietrznych linii energetycznych oraz posadowionych na działce słupów energetycznych. Przebieg linii przesyłu i posadowienia urządzeń elektroenergetycznych, czas ich powstania i posadowienia także nie stanowiły kwestii spornych. Nie zostały również skutecznie podważane przekształcenia podmiotowe po stronie wnioskodawcy.

Przez okres, gdy w jednym ręku właścicielskim znajdowały się grunty (przez które przebiegały w/w linie) i urządzenia posadowione na nich, a znajdujące się na stanie przedsiębiorstw państwowych (poprzedników prawnych uczestnika) tj. od 1957 roku (daty przebudowy linii ze zmianą trasy) do dnia 15.06.1958 roku (daty orzeczenie o wykonaniu aktu

nadania), nie mógł być okres zasiedzenia. Przywołano pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z dnia 05 czerwca 2009 roku, I CSK 495/08 (nie publ.) w którym przyjęto, że do dnia 31 stycznia 1989 roku (w okresie obowiązywania art. 128 kc w dawnym brzmieniu) nie mogło dojść do zasiedzenia służebności gruntowej wówczas, gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, a zarząd wykonywały różne przedsiębiorstwa państwowe. Uchylenie art. 128 kc w pierwotnym brzmieniu w dniu 01 lutego 1989 roku nie spowodowało jednak „automatycznego uwłaszczenia” z tym dniem państwowych osób prawnych, co do składników mienia państwowego znajdujących się w ich zarządzie. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów - zasadzie prawnej - z dnia 18 czerwca 1991 roku, III CZP 38/91, „uwłaszczenie” takie nastąpiło dopiero na podstawie ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych. Dopóty zatem, dopóki wspomniane „uwłaszczenie” nie nastąpiło, państwowe osoby prawne nie miały samodzielnych praw do składników mienia państwowego, którym dotychczas zarządzały, nadal wykonywały w tym zakresie jedynie uprawnienia Skarbu Państwa..

Wobec tego do dnia 05 grudnia 1990 roku (data wejścia w życie ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych, Dz. U. z 1990 r. Nr 79, poz. 464) przedsiębiorstwa państwowe będące poprzednikami prawnymi uczestnika postępowania, korzystając z nieruchomości w zakresie niezbędnym do eksploatacji znajdujących się na niej urządzeń infrastruktury przesyłowej, wykonywały jedynie uprawnienia należące do sfery mienia państwowego. Korzystanie z nieruchomości oraz ze służebności gruntowych przez przedsiębiorstwo państwowe następowało zatem na rzecz Skarbu Państwa (por. postanowienie sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008 roku, III CSK 73/08, nie publ., z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, nie publ.). Jeśli natomiast w okresie od 1957 roku do dnia 15.06.1958 roku i od dnia 20.08.1975 roku do dnia 05.12.1990 roku właścicielem nieruchomości obciążonej jak i posiadaczem służebności gruntowej przesyłu oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa nie mogło w ogóle w tym czasie dojść do zasiedzenia służebności gruntowej przesyłu..

Możliwe jest skrócenie terminu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności na podstawie art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321 ze zm.) w zw. z art. 292 zd. 2 kc o okres korzystania z urządzeń tzw. „przesyłowych” przez przedsiębiorstwo państwowe w czasie, gdy nieruchomość, na której znajdowały się te urządzenia była przedmiotem własności osób fizycznych tj od dnia 15.06.1958 roku do dnia 20.08.1975 roku – 17 lat 2 miesiące i 5 dni.

Ostatecznie przyjąć należało, iż bieg terminu zasiedzenia rozpoczął się dopiero z chwilą gdy przedsiębiorstwo państwowe – poprzednik prawny uczestnika postępowania - zaprzestał być traktowany jako jeden podmiot ze Skarbem Państwa. Przedsiębiorstwo państwowe stało się bowiem dopiero z tą chwilą samoistnym posiadaczem w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej. Uczestnik postępowania nie może przy tym „doliczyć” do czasu swego posiadania - na podstawie art. 176 § 1 kc - czasu posiadania swego poprzednika. Osoba prawna, która przed dniem 01 lutego 1989 roku miała status państwowej osoby prawnej i nie mogła nabyć (też w wyniku zasiedzenia) własności nieruchomości Skarbu Państwa, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po tej dacie zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa przed dniem 01 lutego 1989 roku, jeżeli w tym czasie nastąpiło przeniesienie posiadania..

Zgodnie z przepisem art. 172 kc, istotne znaczenie dla ustalenia długości terminu pozwalającego na zasiedzenie ma dobra bądź zła wiara posiadacza. W dobrej wierze jest posiadacz, który pozostaje w błędnym, ale usprawiedliwionym okolicznościami przeświadczeniu, że przysługuje mu prawo. W złej wierze jest ten, kto wie albo wiedzieć powinien, że prawo własności przysługuje nie jemu, lecz innej osobie. Oznacza to, że ocenie podlega zasadność przeświadczenia nabywcy o przysługującym mu prawie przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności towarzyszących (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 07 października 2010 roku, sygn. IV CSK 152/10, System Informacji Prawnej Lex nr 707912). Decydujące znaczenie ma stan dobrej lub złej wiary w chwili uzyskania posiadania. Niewątpliwie Skarb Państwa będąc jednocześnie właścicielem gruntu, którego dotyczy wniosek działał w dobrej wierze. Skarb Państwa był bowiem wyłącznym i niepodzielnym właścicielem zarówno gruntu, jak i przedsiębiorstwa w

1957 roku tj. w momencie przebudowy linii ze zmianą jej przebiegu. Do czasu bowiem zmiany z dniem 01 lutego 1989 roku art. 128 kc, kiedy odstąpiono od zasady jednolitego funduszu własności państwowej, prawo własności mienia państwowego przysługiwało jedynie Skarbowi Państwa. Należało zatem uznać, że do tego czasu, wyłącznym właścicielem przedsiębiorstw państwowych i ich infrastruktury był właśnie Skarb Państwa. Dopiero po tej dacie nastąpiła bowiem wyraźna polaryzacja podmiotowa i majątkowa samodzielnych uczestników obrotu cywilno - prawnego.

Z tych względów należało zatem uznać, że poprzednik prawny wnioskodawcy uzyskał posiadanie, w zakresie wykorzystywania urządzeń przesyłowych, należącej obecnie do uczestników nieruchomości w dobrej wierze.

Odnosząc się do zarzutu uczestników braku samoistnego posiadania po stornie wnioskodawcy i jego poprzedników prawnych zwrócić należało uwagę na treść art. 339 kc, który wprowadza domniemanie posiadania samoistnego oraz art. 352 kc, który nie obejmuje władania rzeczą. Posiadaczem służebności jest bowiem osoba, która „faktycznie korzysta z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności”. Bez wątplenia niezbędny jest tutaj zamiar (animus) korzystania z nieruchomości dla siebie. Natomiast w obszarze fizycznego związku z nieruchomością (corpus) posiadanie służebności ogranicza się jedynie do „faktycznego korzystania” z nieruchomości w ograniczonym zakresie - w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Władztwo wykonywane przez wnioskodawcę i jego poprzedników prawnych na nieruchomości uczestników odpowiadało zakresowi służebności gruntowej przesyłu. Polegało ono na wzniesieniu na gruncie trwałych i widocznych urządzeń do przesyłu energii elektrycznej oraz na korzystaniu z nich w tym celu. Było zatem wykonywane „dla siebie” w zakresie i w sposób, jaki odpowiadał służebności gruntowej przesyłu. Istniał i istnieje związek techniczny i gospodarczy pomiędzy elementami sieci energetycznej, do których niewątpliwie należą linie energetyczne, utrzymujące je słupy. Po wybudowaniu tj. od 1929 roku stanowiły składnik przedsiębiorstwa włączony do sieci. Jeżeli zatem przedsiębiorstwo energetyczne funkcjonowało i prowadziło (i nadal prowadzi) działalność gospodarczą polegającą na przesyłaniu energii elektrycznej, to korzysta z urządzeń stanowiących sieć energetyczną, łącząc je z innymi elementami instalacji.

Nadto, jak słusznie podnosi się w literaturze i co podkreślał także Sąd Najwyższy między innymi w wyroku z dnia 31 maja 2006 roku IV CSK 149/2005 (Lex Polonica nr 409449), przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności trzeba mieć na uwadze, że zgodnie z art. 292 kc do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie stosuje się przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie jedynie odpowiednio. Tym samym posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Posiadanie służebności jest odrębną kategorią posiadania i ze swej istoty ma charakter samoistny, ponieważ ocenie podlega sposób władania służebnością, a nie cudzą rzeczą. Posiadanie służebności wykonywane było w sposób trwały i stosownie do potrzeb wnioskodawcy, tak jak ma to właśnie miejsce w przypadku służebności przesyłu.

Urządzenia przesyłowe znajdujące się nad powierzchnią działki uczestników są nadto urządzeniami widocznymi i trwałymi – posadowionymi przez poprzednika prawnego wnioskodawcy. Linie energetyczne, utrzymujące je są urządzeniami materialnymi odpowiadającymi treści służebności pod względem gospodarczym, umożliwiają korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie służebności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 roku, sygn. akt II CSK 119/06, Monitor Prawniczy 2006 nr 21. s. 1128, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2004 roku, sygn. akt III CK 496/02, niepubl, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011 roku, ICSK 157/11, Biuletyn SN 2011/11/12).

Wiedza poszczególnych właścicieli działki nr (...) na w/w temat wynikała ze świadomości pobudowania urządzeń elektroenergetycznych, fizycznej możliwości stwierdzenia obecności tych urządzeń (art. 292 kc). Te widoczne elementy stanowiły jednocześnie wystarczającą podstawę do ustalenia przez (...) stanu ingerencji w prawo własności poprzez posadowienie na jego nieruchomości urządzeń przesyłowych (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 1999 roku, sygn. akt SK 9/98, publ. OTK 1999, nr 4, poz. 78; postanowienie SN z dnia 27 stycznia

2006 roku, sygn. akt III CSK 38/05, publ. OSP 2006, nr 10, poz. 114). Uczestnicy mieli świadomość, że na ich nieruchomości znajdują się urządzenia przesyłowe należące do wnioskodawcy, nie podjęli jednak żadnych kroków prawnych zmierzających do ich usunięcia, jeżeli w ich ocenie urządzenia te naruszały ich prawo własności.

Tym samym mając na uwadze powyższe rozważania należało przyjąć, iż termin zasiedzenia upłynął z dniem 30 września 1992 roku (05 grudnia 1990 roku+2 lata 9 m-cy, 25 dni daje dzień 30 września 1992 rok). Dwudziestoletni termin zasiedzenia podlegał skróceniu o okres 17 lat 2 m-ce 5 dni w oparciu o wyżej cytowane przepisy biegnący od dnia 15.06.1958 (przekazanie nieruchomości osobom fizycznym) do dnia 20.08.1975 roku (data prawomocności decyzji o przejęciu na SP w zamian za rentę).

W okolicznościach sprawy nie doszło do przerwania biegu zasiedzenia, albowiem uczestnicy nie wystąpili z żądaniem usunięcia tzw. urządzeń przesyłowych.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 2 kpc.

Uczestnicy wnieśli apelacje od tego postanowienia.

L. S. zaskarżyła orzeczenie w całości i zarzuciła mu:

I. naruszenie art.233 § 1 kpc w zw. z art.328 § 2 kpc w ten sposób, że:

a) Sąd Rejonowy przyjął za ustalone, jakoby wnioskodawca – a w zasadzie jego poprzednik prawny – wszedł w posiadanie spornej służebności w dobrej wierze, podczas, gdy dowody, na które powołuje się Sąd mogą świadczyć co najwyżej o tym, iż co najmniej w dniu 1 stycznia 1958r. korzystał z instalacji elektroenergetycznej zlokalizowanej na nieruchomości (dzisiaj) uczestników i – jako właściciel – mógł mieć uzasadnione przekonanie o prawie do korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu; nie świadczą jednak w żaden sposób o tym, kiedy wnioskodawca (jego poprzednik prawny) wszedł w posiadanie spornej nieruchomości, a dopiero ten moment winien być badany w kontekście, czy wnioskodawca pozostawał w dobrej wierze w chwili obejmowania służebności w posiadanie;

b) Sąd Rejonowy przyjął za ustalone, iż zachodzi ciągłość posiadania pomiędzy wnioskodawcą a Skarbem Państwa niezbędna do zasiedzenia spornej służebności, nie wyjaśniając przy tym, z jakich okoliczności i z jakich dowodów wywodzi fakt przejęcia posiadania przez wnioskodawcę służebności od swoich poprzedników prawnych, podczas, gdy nieprzedstawienie przez wnioskodawcę dokumentów potwierdzających przekazanie posiadania instalacji, do których został wezwany przez Sąd przemawiają za tym, iż nie miało miejsca takie przekazanie posiadania;

c) Sąd Rejonowy uznał okoliczność posiadania spornej nieruchomości przez wnioskodawcę w oparciu o okoliczności, które mogły wskazywać jedynie na faktyczne władztwo nad instalacjami elektroenergetycznymi (corpus), podczas, gdy w sprawie istnieją okoliczności (np.pismo z dnia 13 kwietnia 2011r. lub wniosek o ustanowienie służebności), które wskazują na brak woli, zamiaru (animus) po stronie wnioskodawcy korzystania z nieruchomości uczestników w zakresie odpowiadającym służebności;

II. naruszenie art.247 kc i art.352 kc w ten sposób, że Sąd Rejonowy błędnie przyjął,

jakoby wnioskodawca (poprzednik prawny) mógł posiadać sporną służebność w

okresie, gdy był właścicielem nieruchomości , przez którą służebność ta miała

przebiegać (czyli w 1957r.);

III naruszenie przepisu art.292 kc w zw. z art.172 § 1 i w zw. z art.336 kc w ten sposób, iż

Sąd Rejonowy przyjął, iż samo faktyczne korzystanie z instalacji elektroenergetycznej

przez wnioskodawcę (i jego poprzedników prawnych) przesądza o zamiarze korzystania z nieruchomości uczestników w zakresie odpowiadającym służebności, podczas gdy okoliczności istniejące w niniejszej sprawie wskazują wręcz na to, że wnioskodawca nie ma takiego zamiaru, a dopiero dąży do uzyskania prawa do korzystania z nieruchomości uczestników w zakresie odpowiadającym służebności;

IV naruszenie przepisu art.172 § 1 kc w zw. z art.176 kc w zw. z art.292 kc i w zw. z art.352 kpc w ten sposób, iż Sąd Rejonowy przyjął, że czas korzystania z instalacji elektroenergetycznej przez poprzedników prawnych wnioskodawcy w okresie od dnia 15 czerwca 1958r. do dnia 20 sierpnia 1975r. (17 lat, 2 miesiące, 5 dni) podlega doliczeniu do czasu korzystania ze spornych urządzeń od dnia 5 grudnia 1990r. podczas gdy takie doliczenie byłoby możliwe tylko w przypadku nieprzerwanego posiadania służebności, zaś w przedmiotowej sprawie – nawet gdyby poprzednicy prawni wnioskodawcy byli posiadaczami służebności we wspomnianym wyżej okresie z chwilą nabycia przez Skarb Państwa własności nieruchomości noszącej obecnie numer ewidencyjny (...) na mocy decyzji Naczelnika Gminy Ł.nr (...)doszło do przerwania ewentualnego posiadania służebności, a tym samym ewentualny termin zasiedzenia służebności mógłby co najwyżej biec od nowa od dnia 5 grudnia 1990r. (tj. od dnia wejścia w życie ustawy z 29 września 1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych) i nawet w przypadku posiadania służebności przez wnioskodawcę i jego poprzedników prawnych po dniu 5 grudnia 1990r. nie mogło doprowadzić do nabycia prawa o treści opisanej w postanowieniu przez zasiedzenie z uwagi na fakt, iż nie upłynął jeszcze 30-letni okres wymagany do nabycia służebności w tym trybie;

w konsekwencji:

V. naruszenie przepisu art.172 § 1 kc poprzez uznanie, iż zostały spełnione wszystkie przesłanki zasiedzenia spornej służebności w dobrej wierze, podczas gdy okoliczności sprawy wskazują, że nie było podstaw do uznania, aby spełniona została którakolwiek przesłanka , bądź uznanie to – w związku z uchybieniami procesowymi – jest

przedwczesne.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżącą wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku oraz zasądzenie od wnioskodawcy kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego i odwoławczego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Uczestnik R. S. zaskarżając w całości postanowienie Sądu Rejonowego zarzucił mu:

I. naruszenie art.233 § 1 kpc w zw. z art.328 § 2 kpc w ten sposób, że:

a) Sąd Rejonowy przyjął za ustalone, jakoby wnioskodawca wszedł w posiadanie spornej służebności w dobrej wierze, podczas, gdy dowody, na które powołuje się Sąd mogą świadczyć co najwyżej o tym, iż co najmniej w dniu 1 stycznia 1958r. korzystał z instalacji elektroenergetycznej zlokalizowanej na nieruchomości (dzisiaj) uczestników i – jako właściciel – mógł mieć uzasadnione przekonanie o prawie do korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu; nie świadczą jednak w żaden sposób o tym, kiedy wnioskodawca (jego poprzednik prawny) wszedł w posiadanie spornej nieruchomości, a dopiero ten moment winien być badany w kontekście, czy wnioskodawca pozostawał w dobrej wierze w chwili obejmowania służebności w posiadanie;

b) Sąd Rejonowy przyjął za ustalone, iż zachodzi ciągłość posiadania pomiędzy wnioskodawcą a Skarbem Państwa niezbędna do zasiedzenia spornej służebności, nie wyjaśniając przy tym, z jakich okoliczności i z jakich dowodów wywodzi fakt przejęcia posiadania przez wnioskodawcę służebności od swoich poprzedników prawnych, podczas, gdy nieprzedstawienie przez wnioskodawcę dokumentów potwierdzających przekazanie posiadania instalacji, do których został wezwany przez Sąd przemawiają za tym, iż nie miało miejsca takie przekazanie posiadania;

c) Sąd Rejonowy uznał okoliczność posiadania spornej nieruchomości przez wnioskodawcę w oparciu o okoliczności, które mogły wskazywać jedynie na faktyczne władztwo nad instalacjami elektroenergetycznymi (corpus), podczas, gdy w sprawie istnieją okoliczności (np.pismo z dnia 13 kwietnia 2011r. lub wniosek o ustanowienie służebności), które wskazują na brak woli, zamiaru (animus) po stronie wnioskodawcy korzystania z nieruchomości uczestników w zakresie odpowiadającym służebności;

II. naruszenie art.247 kc i art.352 kc w ten sposób, że Sąd Rejonowy błędnie przyjął,

jakoby wnioskodawca (poprzednik prawny) mógł posiadać sporną służebność w okresie, gdy był właścicielem nieruchomości , przez którą służebność ta miała przebiegać (czyli w 1957r.);

III naruszenie przepisu art.292 kc w zw. z art.172 § 1 i w zw. z art.336 kc w ten sposób, iż

Sąd Rejonowy przyjął, iż samo faktyczne korzystanie z instalacji elektroenergetycznej przez wnioskodawcę (i jego poprzedników prawnych) przesądza o zamiarze korzystania z nieruchomości uczestników w zakresie odpowiadającym służebności, podczas gdy okoliczności istniejące w sprawie wskazują wręcz na to, że wnioskodawca nie ma takiego zamiaru, a dopiero dąży do uzyskania prawa do korzystania z nieruchomości uczestników w zakresie odpowiadającym służebności;

w konsekwencji:

IV naruszenie przepisu art.172 § 1 kc poprzez uznanie, iż zostały spełnione wszystkie przesłanki zasiedzenia spornej służebności w dobrej wierze, podczas gdy okoliczności sprawy wskazują, że nie było podstaw do uznania, aby spełniona została którakolwiek przesłanka, bądź uznanie to – w związku z uchybieniami procesowymi – jest przedwczesne.

Powołując się na powyższe zarzuty skarżący domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia i oddalenia wniosku oraz zasądzenia od wnioskodawcy kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego i odwoławczego, ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Wnioskodawca domagał się oddalenia obu apelacji i zasądzenia od uczestników na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelację uczestników należało uznać za usprawiedliwioną.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż wbrew zajętemu przez Sąd Rejonowy stanowisku okoliczności faktyczne dotyczące pobudowania i przebiegu linii elektroenergetycznej na działce stanowiącej obecnie własność małżonków L. S. i R. S. nie były tak bezsporne i w sposób oczywisty wynikające z materiału dowodowego, jak to przedstawiono w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Konstatacja, iż linia przesyłowa od 1957 roku pozostawała w stanie niezmiennym co do przebiegu i rodzaju podstawowych urządzeń i zajętej przez nie powierzchni gruntu nie jest zgodna ani z twierdzeniem samego wnioskodawcy (vide: wniosek o stwierdzenie zasiedzenia wskazujący na rok 1974 jako wyjściowy dla przebiegu linii i umiejscowienia urządzeń, oświadczenie k.117 co do pobudowania linii w latach 70-tych), dołączonymi do wniosku dokumentami (vide: przebieg trasy projektowanej 13.03.1973r. k. 32), jak również zeznaniami świadka M. W. (k.120). Nadto w sprawie I Ns 583/11 znajduje się pismo wnioskodawcy do (...) - (...) Urzędu Wojewódzkiego z 23 września 2011r. informujące, że „linia elektroenergetyczna O.-M. i jej odgałęzienie do miejscowości W., W. i R., będące przedmiotem decyzji Starosty (...) z 06.06.(...) znak GN.(...) 2.2.2011.LN zostało wybudowane w roku 1929. Odbudowanie ze zniszczeń wojennych i włączona do eksploatacji w roku 1957. Remont kapitalny tej linii został wykonany na podstawie dokumentacji technicznej i decyzji zatwierdzającej plan remontu z roku 1973. Od tego momentu, linia będąca przedmiotem postępowania, znajduje się na dz.125/7 na niezminionej trasie, do dnia dzisiejszego”. W tej sytuacji trudno uznać za wyczerpującą i niwelującą wątpliwości „odpowiedź” biegłego sądowego J. K. (k.300), z której można by wnioskować, że po przebudowie linii w 1957r. jej trasa i podstawowe urządzenia nie były zmieniane. Kwestie te w sprawie o stwierdzenie służebności odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu uznać należy za podstawowe z uwagi na to, że zgodnie z art.292 kc służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Ostatecznie aktualny przebieg linii elektroenergetycznej i rodzaj posadowionych w jej przebiegu urządzeń nie był rzeczywiście sporny między zainteresowanymi, co nie oznaczało braku sporu co do objęcia przez wnioskodawcę przedmiotowej „służebności” w posiadanie. Punktem wyjścia było oczywiście ustalenie treści i przebiegu tej „służebności”, a z tym dopiero wiązało się ustalenie momentu wejścia w posiadanie oraz dobrej lub złej wiary wnioskodawcy. Te problemy jawiły się jako tym bardziej sporne i wymagające dowodzenia z uwagi na konsekwentne wcześniejsze stanowisko (...) SA prezentowane na potrzeby postępowania w sprawie (...) Sądu Rejonowego w Ostródzie zainicjowanego wnioskiem tego podmiotu z dnia 2 sierpnia 2011r. o ustanowienie służebności przesyłu na działce małżonków S.nr (...) w W.. Uzasadnieniem dla tego wniosku była chęć uzyskania przez wnioskodawcę „tytułu prawnego do korzystania z przedmiotowej nieruchomości uczestnika w postaci służebności przesyłu”. Takie zachowanie wnioskodawcy nie mogło wbrew stanowisku uczestników a limine przesądzać o braku animusu jako niezbędnego

elementu warunkującego zasiedzenie, ale nakazywało szczególną wnikliwość w zakresie ustalenia tej przesłanki. Wnioskodawca nie naprowadzał w tym przedmiocie na żadne istotne okoliczności, jak również na okoliczności dotyczące objęcia „służebności” w posiadanie i istnienie w tym zakresie przesłanek decydujących o dobrej lub złej wierze. Konsekwentnie w toku postępowania wskazywano przy tym na brak dokumentacji związanej z odbiorem przebudowanej linii oraz dotyczącej przekazywania „służebności” przez poprzedników prawnych, np. protokołów przekazania składników majątku nowotworzonym przedsiębiorstwom.

Jak chodzi o przedstawione przez Sąd Rejonowy ogólne wywody prawne co do dopuszczalności zasiedzenia przez przedsiębiorstwo przesyłowe służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu, wyłączenia spod oceny i możliwości doliczenia do okresu zasiedzenia okresu skupienia własności urządzeń przesyłowych i własności nieruchomości, na których się znajdują, w jednym ręku Skarbu Państwa oraz analizy procesu uwłaszczania przedsiębiorstw państwowych jako trafne zasługiwały na podzielenie przez Sąd odwoławczy. Podkreślenia wymaga przy tym, iż uczestnicy nie kontestowali stanowiska co do dopuszczalności uznawania stanów istniejących przed wprowadzeniem do Kodeksu cywilnego służebności przesyłu przepisami art. 305¹ i n. k.c., tj. przed dniem 3 sierpnia 2008 r., i sankcjonowania takich stanów poprzez uznawanie w postępowaniach sądowych, że doszło do zasiedzenia nieruchomości gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Pozostaje to w zgodzie z prezentowanym od kilku lat i generalnie utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, który opowiedział się za dopuszczalnością takiego rozwiązania, co aprobejuje także większość doktryny i orzecznictwa. W tym zakresie wystarczy odwołać się do przywołanych jedynie przykładowo orzeczeń Sądu Najwyższego wymienionych w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Przyjmując co do zasady pogląd o dopuszczalności zasiedzenia służebności gruntowej

o treści odpowiadającej cechom służebności przesyłu przed dniem 03 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy uznał za zasadne zarzuty apelacji, kwestionujące prawidłowość uznania za wykazane objęcie przez wnioskodawcę posiadania urządzeń i linii przesyłowych oraz kwalifikacji dobrej wiary wnioskodawcy w aspekcie przedstawionego w tym zakresie materiału dowodowego i kwestionowania tych okoliczności przez uczestników w toku postępowania.

Należy zauważyć, że w odpowiedzi na wniosek uczestnicy kategorycznie zanegowali okoliczności wskazywane na uzasadnienie żądania stwierdzenia zasiedzenia. Zaprzeczenie to obligeowało wnioskodawcę do wykazania wszystkich przesłanek prowadzących do zasiedzenia bądź uprawniających do powoływania się na domniemania ustanowione w przepisach Kodeksu cywilnego w tym zakresie.

(...) SA nie uznała za właściwe poszerzenia powoływanej argumentacji, skonkretyzowania okoliczności dotyczących momentu objęcia w posiadanie urządzeń i linii przesyłowych – a w konsekwencji wykazania momentu rozpoczęcia samodzielnego i na własny rachunek wykonywania władztwa faktycznego nad cudzą nieruchomością w zakresie odpowiadającym służebności ani też przedstawienia dowodów dotyczących przeniesienia na przedsiębiorstwo posiadania tych skonkretyzowanych urządzeń i linii przesyłowych, odwołując się wyłącznie do domniemań prawnych z art. 339 i 352 k.c. Taką argumentację przyjął także Sąd pierwszej instancji, uznając wskazane kwestie – jak omówiono – niezasadnie za bezsporne oraz przyjmując za zakładem energetycznym za oczywiste kwestie dotyczące przeniesienia posiadania w zakresie służebności i własności linii na uczestnika. Tymczasem obowiązkiem podmiotu wywodzącego, że doszło do zasiedzenia nieruchomości, czy też jak w niniejszej sprawie – służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu - jest wykazanie momentu objęcia w posiadanie i okoliczności temu towarzyszących (dla oceny dobrej lub złej wiary posiadacza) oraz nieprzerwanego posiadania przez okres wymagany ustawą dla zasiedzenia.

Nieruchomość położona w W. , gmina Ł. działka nr (...), stanowiąca obecnie własność uczestników, pozostawała własnością Skarbu Państwa do roku 1958, a następnie od dnia 20 sierpnia 1975r. do 26 czerwca 1991r.. W tym zakresie prawidłowe są wywody Sądu pierwszej instancji , że w okresie do daty wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych (Dz. U. z 1990 r. Nr 79 poz. 464), to jest do dnia 05

grudnia 1990 r. przedsiębiorstwo państwowe – Zakład (...) w O. wykonywało jedynie uprawnienia należące do sfery mienia państwowego i korzystanie z nieruchomości oraz ze służebności gruntowych następowało na rzecz Skarbu Państwa a zakład był jedynie dzierżycielem. Jednocześnie wobec skupienia w jednym ręku Skarbu Państwa prawa własności nieruchomości „obciążonej”, jak i „posiadania służebności”, nie mógł do tej daty w ogóle powstać stan prowadzący do zasiedzenia jakiegokolwiek służebności, bowiem właściciel nie może nabyć służebności na własnej nieruchomości. Nie istniał wówczas w ogóle stan uprawniający do wnioskowania o jakimkolwiek „posiadaniu służebności”, skoro uprawnienie takie może dotyczyć wyłącznie nieruchomości cudzej. W związku z przysługiwaniem prawa własności nieruchomości, na której w okresie wcześniejszym wybudowane zostały przez ich właściciela i jednocześnie właściciela przedsiębiorstwa przesyłowe linie i urządzenia przesyłowe, do roku 1991, należało poszukiwać i wykazać moment, kiedy władztwo nad nieruchomościami odpowiadające treści służebności „oderwało się” od właściciela nieruchomości – Skarbu Państwa i przeszło na samodzielny, odrębny prawnie podmiot, który objął w posiadanie „służebność” i rozpoczął korzystanie w niej na własną rzecz.

Prawidłowo Sąd pierwszej instancji naprowadzał w swoim wywodzie, że takim momentem mogły być przekształcenia dokonywane po stronie uczestnika. Jednakże w tym zakresie brak jest wykazania okoliczności objęcia w posiadanie służebności przez uczestnika jako stanu faktycznego i kolejno przeniesienia na niego uprawnień do tych skonkretyzowanych linii i urządzeń przesyłowych – a po jego stronie spoczywał, jak wskazano, ciężar dowodu tych okoliczności. Sąd Rejonowy pominął bowiem, że z dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę wynikają jedynie przekształcenia prawnopodmiotowe po stronie uczestnika, obrazujące tworzenie kolejnych podmiotów prawnych, poczynając od utworzenia zarządzeniem Ministra Przemysłu Nr (...) z dnia 16 stycznia 1989 r. przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...)w O., przez następnie podział tego przedsiębiorstwa państwowego zarządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 09 lipca 1993 r. w sprawie podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...)w O.i przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, a następnie kolejne przekształcenia po stronie tego podmiotu, wynikające z przedstawionych odpisów z Krajowego Rejestru Sądowego.

Z dokumentów tych nie wynika natomiast – a tę okoliczność skutecznie zakwestionowano i podniesiono ten zarzut także w apelacji uczestników – aby doszło do przeniesienia posiadania służebności, tj. objęcia w posiadanie służebności przez wnioskodawcę i przeniesienia na niego uprawnień do tych skonkretyzowanych linii i urządzeń przesyłowych, co całkowicie pominął Sąd pierwszej instancji. Należy bowiem zauważyć, że już zarządzeniem z 1989 roku nie doszło do utworzenia jednego ogólnokrajowego przedsiębiorstwa państwowego – zakładu energetycznego, lecz wyróżnionej organizacyjnie jednostki: Zakładu (...) w O.. Zatem w tej dacie nie można przyjąć, aby na powstałe przedsiębiorstwo przeszły wszelkie prawa przysługujące dotychczas Skarbowi Państwa do ogółu linii energetycznych w kraju, lecz wyraźnie tworzono regionalne zakłady, obejmujące określone mienie państwowe. Jednoznacznie wynika to z zapisu § 1 i 2 powołanego zarządzenia z 1989 roku, gdzie wskazuje się na utworzenie z dniem 01 stycznia 1989 r. przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w O. jako przedsiębiorstwa użyteczności publicznej w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) w B. na bazie zakładu Zakład (...) w O., przy czym przedsiębiorstwu temu przydzielono składniki mienia powstałego z podziału przedsiębiorstwa pod nazwą (...) w B. „zgodnie z ustaleniami komisji (...)”.

Podobne wskazania co do ustalenia składników mienia przechodzących na przedsiębiorstwo państwowe w wyniku podziału znajdują się w powołanym zarządzeniu z 1993 roku, gdzie również dochodzi do podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w O. w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) Spółka Akcyjna w W. oraz przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w O. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) Spółka Akcyjna w O., gdzie w § 1 wskazuje się ponadto, że „wykaz składników majątkowych oraz tryb ich przekazania – przejścia zawiera załącznik do niniejszego zarządzenia”.

Wykazy i dokumenty, do których odwołują się wskazane zapisy, nie zostały w sprawie przedstawione, a samo przyjęcie co do zasady uwłaszczenia przedsiębiorstwa państwowego elementami dotychczasowego mienia państwowego mocą przepisów ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości

oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych (Dz. U. z 1990 r. Nr 79 poz. 464) z dnia 05 grudnia 1990 r., nie jest w ocenie Sądu Okręgowego, w świetle przedstawionych zapisów aktów tworzących kolejne przedsiębiorstwa, wystarczającym dla wykazania, że i w jakiej ostatecznie dacie uczestnik objął w posiadanie odpowiadające treścią służebności przesyłu nieruchomości Skarbu Państwa i że doszło do przydzielenia jego poprzednikowi – uwłaszczenia na skonkretyzowanych w sprawie urządzeniach i liniach przesyłowych. Sam fakt konstytutywnego skutku przepisów powołanej ustawy i ogólnego uwłaszczenia nie przesądza, że doszło do takiego uwłaszczenia występującego w sprawie podmiotu i jego poprzedników prawnych danymi urządzeniami i liniami – co zakwestionowano. Z kolei fakt wykonywania przesyłu energii za pomocą linii i urządzeń znajdujących się na nieruchomości uczestników nie dowodzi, że przesył ten wykonywany jest przez wnioskodawcę, skoro żadnych dokumentów z tym związanych – poza pochodzącymi z okresu remontu linii przed 1989 rokiem – wnioskodawca nie przedstawił.

Nawet zresztą przyjmując, że obecnie to właśnie wnioskodawca dokonuje przesyłu za pomocą urządzeń i linii znajdujących się na nieruchomości uczestników, na co wskazuje skierowanie przeciwko niemu wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, to zgodnie z art. 176 k.c. zaliczenie posiadania poprzednika jest możliwe, jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania. Artykuły 348 – 351 k.c. regulują różne sposoby pochodnego nabycia posiadania i rzeczą uczestnika, tamującego wniosek o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem twierdzeniem o nabyciu już takiego uprawnienia do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy wskutek zasiedzenia, jest wykazanie, że po dniu 01 lutego 1989 r. nastąpiło przeniesienia posiadania urządzeń na rzecz wnioskującego – przedsiębiorstwa lub jego poprzednika (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r., sygn. I CSK 11/05, LEX nr 181256), a w zasadzie w realiach sprawy przy dalszym przysługiwaniu własności nieruchomości „obciążonych” Skarbowi Państwa – objęcie w posiadanie służebności. Pamiętając, że posiadanie jest stanem faktycznym należy podkreślić, że art. 176 § 1 k.c. nie wymaga, aby poprzednik posiadacza był poprzednikiem prawnym obecnego posiadacza. Przesłankę zastosowania tego przepisu stanowi stwierdzenie, że podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania. Koniecznym elementem jest zatem wykazanie momentu objęcia w posiadanie urządzeń i nieruchomości w zakresie służebności i kolejnych przeniesień tego posiadania z poprzednich posiadaczy na obecnego.

Jak wskazano dopiero ustawa z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, z późn. zm.) przyznała z dniem 5 grudnia 1990 r. państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową, prawem użytkowania wieczystego gruntu i prawem własności budynków oraz urządzeń (art. 2) oraz wstecznie potwierdziła prawo własności nieruchomości nabytych przez państwowe osoby prawne po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) wskazując, że od chwili nabycia stanowią one własność tych osób (art. 3). Przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do stwierdzenia nabycia ograniczonych praw rzeczowych oraz do oceny posiadania prowadzącego do ich nabycia przez zasiedzenie. Oznacza to, że każdorazowo w indywidualnych okolicznościach danej sprawy przedmiotem szczegółowych ustaleń i ocen sądu muszą być: status organizacyjno-prawny posiadacza (przedsiębiorstwa przesyłowego), jego kwalifikacja, jako państwowej osoby prawnej, zmiany relacji prawnych między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym, jednoosobową spółką Skarbu Państwa i spółką kapitałową prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa lub spółki Skarbu Państwa, sposób przeniesień posiadania między kolejnymi władającymi w zakresie odpowiadającym służebności nieruchomości obciążoną dla stwierdzenia dopuszczalności zaliczenia posiadania wykonywanego przez przedsiębiorstwo przesyłowe. Przeniesienie posiadania i praw do nieruchomości władnącej (tu odpowiednio: przedsiębiorstwa przesyłowego oraz jego części składowych w postaci sieci elektroenergetycznej - urządzeń i linii przesyłowych) rozciąga się bowiem na nieruchomość obciążoną w zakresie posiadania prawa służebności lub służebnego posiadania prowadzącego do nabycia prawa służebności (tak też: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., sygn. V CSK 320/12, LEX nr 1391372). Takich dowodów w sprawie nie złożono.

Jednocześnie moment objęcia w posiadanie w zakresie odpowiadającym treści służebności jest także momentem decydującym o dobrej lub złej wierze posiadacza. Wprawdzie domniemanie ustanowione w art. 7 k.c. zakłada istnienie dobrej wiary, jednakże nie jest ono absolutne i ostatecznie zasadność jego przyjęcia zależy od okoliczności, w jakich doszło do objęcia w posiadanie, których wykazanie należy do uczestnika. W zakresie tej oceny Sąd pierwszej instancji za okoliczność bowiem przesądzającą o dobrej wierze uczestnika przyjął moment i fakt wybudowania linii i urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorstwo państwowe, będące wówczas jedynie dzierżycielem w ramach jednolitej własności państwowej. Tymczasem omówiona szeroko zasada „jednej ręki” wykluczała w tym okresie możliwość uznania Skarbu Państwa w ogóle za posiadacza służebności na własnej nieruchomości, co wcześniej skonstatował także Sąd Rejonowy, stwierdzając niedopuszczalność doliczenia okresu posiadania sprzed daty uwłaszczenia przedsiębiorstwa państwowego z dniem 05 grudnia 1990 r. Moment zatem budowy linii i rozpoczęcia ich eksploatacji w niniejszym stanie faktycznym nie mógł być uznany za moment objęcia nieruchomości w posiadanie w zakresie odpowiadającym służebności.

Należy podkreślić, że chwila objęcia w posiadanie służebności to pierwszy moment, gdy istnieje władztwo faktyczne nad cudzą nieruchomością w zakresie służebności (połączenie corpus – fizycznego władztwa z animus – wolą posiadania dla siebie), a przedmiotem posiadania jest trwałe i widoczne urządzenie. Moment ten decyduje nie tylko o rozpoczęciu okresu posiadania, które w konsekwencji może prowadzić do zasiedzenia, ale także o ocenie stanu świadomości podmiotu co do przysługującego mu uprawnienia do władania. Skoro moment ten mógł zaistnieć dopiero z chwilą rozejścia się praw właścicielskich Skarbu Państwa do nieruchomości i praw właścicielskich zakładu energetycznego do urządzeń przesyłowych – jako odrębnych osób prawnych – to uzyskując ewentualne posiadanie na cudzym gruncie w zakresie odpowiadającym treścią służebności przesyłu zakład energetyczny powinien wiedzieć, że posiada i korzysta z urządzeń znajdujących się na cudzym gruncie (wówczas Skarbu Państwa) bez ustanowienia na jego rzecz prawa obciążającego grunt. Przy tym zakład energetyczny jako podmiot profesjonalny powinien wykazać się w tym zakresie orientacją prawną co do możliwych do uzyskania praw rzeczowych, czy choćby obligacyjnych. Jeżeli wcześniejszy poprzednik prawny uczestnika nie uzyskał w wyniku uwłaszczenia skutecznego wobec właściciela nieruchomości uprawnienia do korzystania z niej w zakresie niezbędnym do eksploatacji urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, to uprawnienie takie powinno być zapewnione późniejszemu poprzednikowi prawnemu uczestnika, przy okazji sprzedaży nieruchomości osobom fizycznym. Należy przy tym zauważyć, że ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego na nieruchomości, jakim jest służebność gruntowa czy służebność przesyłu, zgodnie z art. 245 § 2 k.c. wymaga oświadczenia właściciela nieruchomości złożonego w formie aktu notarialnego.

W doktrynie i orzecznictwie powszechnie przyjęta jest aktualnie restrykcyjna wykładnia dobrej wiary, zgodnie z którą dobra wiara oznacza stan psychiczny (mentalny) określonej osoby polegający na błędnym, ale usprawiedliwionym w danych okolicznościach mniemaniu o istnieniu jakiegoś prawa podmiotowego lub stosunku prawnego. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów tego Sądu, która ma moc zasady prawnej, z dnia 06 grudnia 1991 r. (sygn. III CZP 108/91, LEX nr 3700), osoba, która weszła w posiadanie nieruchomości na podstawie umowy mającej na celu przeniesienie własności, zawartej bez zachowania formy aktu notarialnego, nie jest samoistnym posiadaczem w dobrej wierze. Zasadę tę analogicznie powinno odnieść się do sytuacji uczestnika. Nieuregulowanie po zmianach własnościowych kwestii korzystania ze spornych gruntów oznacza brak tytułu prawnego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 346/08, niepubl.; z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 400/08, niepubl.; z dnia 24 lipca 2009 r., II CSK 121/09, niepubl.; z dnia 20 sierpnia 2009 r., II CSK 166/09, niepubl.). Sąd Najwyższy akceptując to stanowisko w uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 marca 2010 r., (sygn. akt II CSK 439/09, niepubl.) podniósł, że brak własnego tytułu uprawniającego do korzystania w zakresie służebności z cudzego gruntu wyłącza dobrą wiarę, skoro powinien wzbudzić poważne wątpliwości odnośnie do tego, czy posiadaczowi przysługuje prawo do korzystania z rzeczy w dotychczasowym zakresie.

Sąd Okręgowy podziela także stanowisko wyrażone we wskazanym powyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 03 kwietnia 2009 r. (sygn. II CSK 400/08, LEX nr 607253), iż fakty stanowiące podstawę domniemań faktycznych podlegają ogólnym regułom dowodowym i dopiero obiektywna, udowodniona pewność ich istnienia może stanowić

podstawę dla dalszego wnioskowania. Przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności nieruchomości dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzysta z tej nieruchomości w złej wierze i zobowiązane jest do świadczenia wynagrodzenia na podstawie art. 225 k.c. Legitymacja do korzystania z cudzej nieruchomości w granicach, jakie przysługują posiadaczowi służebności, może wynikać również z umowy cywilnoprawnej. Jednak wówczas rzeczą posiadacza służebności jest wykazanie tej okoliczności, zwłaszcza to, że uprawnienie ma trwały charakter. Dobra wiara w chwili stawiania urządzeń nie oznacza powstania po stronie przedsiębiorstwa energetycznego prawa do korzystania z nieruchomości skutecznego wobec każdorazowego jej właściciela, odpowiadającego treści służebności przesyłowej. Zaniechanie rozwiązania tych kwestii, czy to w drodze administracyjnej czy to w drodze czynności prawnej, w związku ze zmianami własnościowymi, ustanawiającej odpowiednio ukształtowaną służebność jako ograniczone prawo rzeczowe (co do możliwości nabycia przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu art. 305¹ - 305⁴ k.c. w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa) oznacza brak tytułu prawnego do dalszego ingerowania w sferę cudzej własności. Dobrą wiarę wyłącza bowiem ujawnienie takich okoliczności, które u przeciętnego człowieka powinny wzbudzić poważne wątpliwości, że nie przysługuje mu prawo do korzystania z rzeczy w dotychczasowym zakresie.

Powyższe rozważania prowadzą do podważenia poprawności oceny Sądu Rejonowego co do istnienia po stronie wnioskodawcy dobrej wiary, w konsekwencji braku uzasadnienia dla przyjęcia krótszego okresu posiadania wymaganego ustawą dla zasiedzenia – przy zasadniczym zastrzeżeniu co do braku wykazania przez uczestnika faktu i momentu objęcia w posiadanie służebności oraz przeniesienia na niego posiadania w zakresie odpowiadającym treści służebności przez poprzednich posiadaczy dla możliwości doliczenia okresu ich posiadania.

Oceniając stan sprawy i aktywność dowodową wnioskodawcy, należy pamiętać, że celem instytucji zasiedzenia jest potrzeba prawnego usankcjonowania jedynie tych długotrwałych stanów faktycznych, które istotnie zwiększają użyteczność określonej nieruchomości albo służą prawidłowemu działaniu przedsiębiorstwa przesyłowego, a jednocześnie zawierają w sobie dostateczne ostrzeżenie dla właściciela nieruchomości służebnej. Nabycie prawa podmiotowego w drodze zasiedzenia następuje jedynie z mocy prawa i wyjątkowego przyzwolenia ustawodawcy i jest wyjątkiem od zasady ochrony praw podmiotowych. Zasadą konstytucyjnie określoną – od której tylko wyjątkowo wprowadza się odstępstwa – jest nienaruszalność prawa własności. Zasiedzenie jest odstępstwem od tej zasady i to bardzo daleko idącym. Dlatego wszelkie wątpliwości powinny być tłumaczone na korzyść ochrony własności (innych praw majątkowych), bez względu na to, czy chodzi o własność (prawa majątkowe) osób fizycznych, jednostek samorządu terytorialnego, Skarbu Państwa, czy innych podmiotów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 06 października 2004 r., sygn. II CK 33/04, LEX nr 194129).

Jak wcześniej wskazano wnioskodawca nie wykazał dowodowo faktów zasadniczych dla możliwości uznania go za posiadacza w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu ani też faktu przeniesienia posiadania od poprzednich posiadaczy, a przedstawione rozważania czynią dyskusyjnym także istnienie podstaw co do ewentualnego uznania przedsiębiorstwa za posiadacza w dobrej wierze. Postawa wnioskodawcy, który jest przedsiębiorstwem przesyłowym, profesjonalistą, budzi sprzeciw także o tyle, że pomimo upływu czasu nie podjął przed rokiem 2011 żadnych czynności zmierzających do prawnego uregulowania korzystania z cudzej nieruchomości, pomimo że korzystanie z urządzeń znajdujących się na cudzej nieruchomości trwa – jak twierdzi – od lat 70' XX wieku (choć – jak wskazano – pogląd ten jest błędny i stan taki można rozważać dopiero od przekształceń własnościowych począwszy od 1990 roku).

Podkreślenia wymaga przy tym, iż sprzedaż przez Skarb Państwa działki nr (...) na rzecz uczestników nastąpiła już 26 czerwca 1991r., a wnioskodawca nie podał żadnych okoliczności wskazujących na jego świadomość tego stanu rzeczy. Skuteczny zarzut apelacji co do braku wykazania przez uczestnika (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w G. zasiedzenia służebności wobec braku wykazania faktu i momentu objęcia w posiadanie służebności oraz przeniesienia na niego posiadania w zakresie odpowiadającym treści służebności przez poprzednich posiadaczy dla możliwości doliczenia

okresu ich posiadania uzasadniał stwierdzenie istnienia podstaw do oddalenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomości uczestników.

Odnosząc przy tym należy, iż Sąd Rejonowy w sposób nieusprawiedliwiony oparł orzeczenie na przepisie art.10 ustawy z dnia 28 lipca 1990r. o zmianie ustawy – kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55,poz.321 ze zm.) Ustawa ta weszła w życie 1 października 1990r. , a tej dacie w ogóle nie można było mówić o biegu terminu zasiedzenia, skoro – jak wcześniej szeroko uzasadniono – stan taki zaistniał dopiero z dniem 5 grudnia 1990r. Nie było zatem w ogóle podstaw do stosowania przepisu przejściowego jakim jest art.10 w/w ustawy.

Z tych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. mając za podstawę materialnoprawną przepis art.292 k.c. oraz art.172 i n. k.c.

O kosztach postępowania za obie instancje orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c., bowiem interesy wnioskodawcy i uczestników musiały zostać uznane za sprzeczne.